

Petronela Rotar

Privind înăuntru

în loc de cuvînt-înainte

Am fost un om zdrobit, întors spre moarte, nu în spre viață. La 30 de ani, mă imaginam trăind încă doar cîțiva ani, la fel de zbuciumat cum am trăit mereu. Apoi, murind devreme. Cu un ochi priveam spre moarte, iar cu celălalt spre copiii mei, opintindu-mă să mai trăiesc o vreme, cît să văd fetele suficient de mari ca să se descurce singure. Este un miracol că nu am murit trăind atît de sinucigaș, fără măcar să-mi dau seama. Am trecut razant pe lîngă moarte, nu doar fiindcă am fost îngropată sub o avalanșă, ci fiindcă am trăit fiecare zi ca să mor. Am făcut întoarcerea spre viață în ziua în care am decis să mă vindec. Nu știam atunci însă că asta fac, un *U-Turn* definitiv spre lumină. Am aflat abia acum, după un drum lung și dureros, cînd am ajuns.

Am adunat în cartea aceasta drumul meu spre sine și lecțiile mele. Poate vor mai fi de folos cuiva, drumet rătăcit pe calea vindecării. E darul pe care îl întorc vieții, pentru că m-a îngăduit și a așteptat să mă întorc cu fața spre ea.

damaged goods

Stăm la masa mea preferată din bistro. Locul e gol și o lumină caldă, filtrată, se așază ușurel peste toate lucrurile — mese, scaune, picturile de pe perete, florile din vaza din fața noastră, podeaua învechită, pianul —, auzind totul împrejur. Vizavi, pe o canapea, doi tineri se sărută cu patimă. Chelnerița îmi aduce supa. Și atunci, o văd. La masa de lângă stîlp.

Întîlnirea mă tulbură profund.

Are aproape 25 de ani și a venit aici prima oară. E slabă și tristă. Se foiește pe scaun, căci simte că locul ei nu e aici, printre oameni sofisticăți care mănîncă feluri complicate de mîncare, cu nume franțuzești. Nu a pus gura în viața ei pe vreun fel de brînză cu mucegai și se teme să guste, ca să nu se facă de rîs. Ea, cînd merge la restaurant, rar, comandă aceleași mîncăruri pe care le știe dintotdeauna: șnițel, ficăței, grătar. În sufletul ei, e doar o fată simplă, săracă, de la țară, stîmjenită de tot ce îi e necunoscut. Îi e rușine să se uite împrejur. Bărbatul care a invitat-o la masă e sigur pe el, vorbește mult și bea vin sec, comandă platouri cu brînzeturi și fructe. Ea ridică ochii din farfurie și privește la mesele de sus, din dreapta.

La una dintre ele, o femeie îi atrage atenția. Obişnuiește să se uite la femei mai în vîrstă decît ea — mai ales la cele care i se par frumoase, sigure pe ele — și să își imagineze că într-o zi ar putea ajunge și ea așa. Iar femeia asta e magnetică: îi place totul la ea, o studiază cu nesat, nu își poate muta privirea. Femeia asta sînt eu.

O contemplant cu sfișiere. Mă doare să o văd acolo, speriată, nesigură. Profit că bărbatul se ridică și pleacă la toaletă și mă duc și mă așez lîngă ea. Îi vorbesc cu blîndețe.

Uită-te bine la mine. Am văzut cum mă priveai, am văzut că nu m-ai recunoscut. Crezi că sînt cineva special, sigur pe sine, de succes, fericit. Sînt doar tu, peste aproape 15 ani. Uită-te bine la mine! E drum lung pînă la masa de unde am coborît eu. Drum greu. Ai vrea acum să fii în locul meu. Dar într-o zi vei ajunge acolo și vei descoperi că asta nu e nicio scofală. Femeia pe care o admirai adineauri e aproape la fel ca tine; nu s-a schimbat prea mult. Doar disimulează mai bine. Da, se simte în largul ei aici — de fapt, a devenit locul ei preferat —, comandă natural felurile astea de mîncare complicate, cu nume franțuzești, care te panichează acum. Da, a publicat cîteva cărți, lucru de neînchipuit pentru tine în clipa de față. Are doi copii mari, frumoși și talentați, care o urăsc și disprețuiesc uneori, la fel cum se urăște și disprețuiește și ea. E la fel de speriată ca tine. Și nimic din ce ești pe cale să faci în următorii aproape 15 ani nu va reuși să schimbe asta. Privește-mă. Sînt suma și reprezentarea tuturor alegerilor pe care le vei face de acum încolo, clipă de clipă, cele mai multe inconștiente, în tipare greșite pe care le vei perpetua la nesfîrșit. Te simți singură, iar asta nu se va schimba prea mult pînă vei ajunge aici. Uită-te

la mine: singurătatea e o alegere inconștientă. Ai decis asta cu multă vreme în urmă, că ești de capul tău, că ești orfană, că nu te poți baza pe nimeni, iar în funcție de asta vei face alegeri toată viața. Bărbatul care stă la masă cu tine e una dintre ele. Nu va divorța pentru tine. Nu te iubește. Nici nu are cum, de vreme ce nici tu nu te iubești și nu vei ști să faci asta prea bine nici la vîrsta la care sînt eu acum: 38. Vei auzi neconținut în anii ăștia că trebuie să te iubești, să te accepți, să fii blîndă cu tine, vei înțelege doar la nivel de limbaj, dar nu vei integra decît foarte tîrziu — poate prea? — cum să faci asta. Cum să te privești și pe tine ca pe propriul copil, cu compasiune, înțelegere și iubire. Și, neînțelegînd, vei trece prin viață încăpățînată ca o vită, alegînd încontinuu să fugi de realitatea dureroasă nu cu droguri, alcool, îndopîndu-te cu mîncare, jucînd la ruletă sau făcînd sex compulsiv, ci visînd și scriînd. Proiectînd mereu. Alegînd așa-zise iubiri imposibile, care să te țină în locul ăsta comun pentru tine care este suferința, fără de care nu știi să trăiești. Să te țină în locul ăsta, pe cît de incomod, pe atît de confortabil datorită familiarității pe care o reprezintă singurătatea pentru tine. Vei construi cu fiecare pas zidul ăsta impenetrabil și transparent, ca o gelatină translucidă și tremurată, între tine și toți ceilalți, după care te vei ascunde pîrînd, totuși, atît de la vedere. Nimeni nu va ajunge la tine, în afara unui singur om, iar ca să îl lași și pe acela vor fi atît de mari greutatea și efortul, încît te vor năuci durerea și teama. Vor fi zile cînd vei simți că te dezintegrezi de spaimă și suferință, dar vei supraviețui. Ciuntită, stricată, *damaged goods*, însă oarecum vie. Fiindcă vei descoperi că există durerea de deasupra durerii, iar tu vei stăruii mereu să rămii în durerea de sus, o vei perpetua la

nesfârșit ca să nu cumva să ajungi la cea adevărată, mare, de nesuportat, care se va afla mereu dedesubt: că ești de neîubit. Trebuie că ești, din moment ce nici părinții tăi nu te-au iubit. Uită-te la mine: ai decis de mult că nu meriți să fii iubită și vei trăi așa aproape toată viața ta și nimic din ce ți-aș spune acum nu va schimba asta. Sînt un regizor fără puteri: te privesc și nu pot interveni în filmul ăsta. E filmul tău. Sînt lecțiile tale, care vor deveni ale mele. M-aș așeza în genunchi să te implor să faci altfel, dar nu am cum. Lasă-mă să te iau în brațe. Aș vrea să îți spun că o să fie bine curînd, dar nu te pot minți. Nu o să fie. Nu o să fii. O să fii o fetiță speriată, neîubită și neîubindu-se, înfricoșată și disperată aproape toată viața, într-un corp incomod de adult, luîndu-se prea în serios, asumîndu-și prea multe responsabilități, încercînd din răspuțeri să controleze incontrollabilul, încercînd în gol să se scutească de suferințe pe care tot ea și le provoacă în încercarea de a le îndepărta, incapabilă să treacă de suprafața vieții. Și nu va fi nimeni responsabil pentru toate astea decît tu însăși.

Vei ajunge cîndva la masa aia, așa cum îți dorești acum, dar nu va fi mare scofală.

Lasă-mă să te iau în brațe și să te iert. Lasă-mă să încep să te iubesc.

durere, bibelou de porțelan

Dar nu ar fi mai bine să nu răscolim totul și să încercăm să uităm lucrurile dificile? sînt întrebată din cînd în cînd de către cineva, exact cu cuvintele astea.

Pluralul mă face mereu să zîmbesc. Exprimarea asta e mereu o încercare eșuată și abuzivă de complicitate, care mă obligă cumva pe mine să ader la nevoia oamenilor de a îngropa lucrurile care îi dor. Un mecanism de *coping* pe care îl recunosc, îl înțeleg, dar la care nu vreau să fiu părtașă. Omul de acest fel vrea să uite, iar eu, cu nevoia mea de vindecare declarată și asumată, îi încurc planurile.

Aveam încă în minte nevoia asta de negare a unui trecut pe care ne mințim că l-am uitat, dar care ne însoțește în comportamentele zilnice, cînd am intrat la ședința săptămînală de terapie de grup. Tema pe care lucram: tata. O temă pe care am insistat mult la începutul intrării mele în terapie, fiindcă știam că acolo se ascund multe dureri și tipare disfuncționale, dar la care nu m-am mai întors aplicat în ultimii ani, fiindcă mi-a plăcut să-mi zic că lucrurile sînt destul de încheiate, înțelesesem rațional ce era de înțeles, aveam compasiunea necesară pentru a

privi lucrurile în ansamblu, tatăl meu fusese o victimă la rîndu-i și făcuse ce putuse și știuse mai bine — dacă ar fi putut face mai bine, ar fi făcut —, îmi înțelegeam patter-nurile, nevoile neîmplinite, rănilile. Mai mult, de aproape zece ani, de cînd tata e paralizat și nu mai poate vorbi, rana mea de nedreptate s-a tot cicatrizat, într-un anume fel fusese pedepsit de ceva mai mare decît el pentru ce-mi făcuse mie, ce rost mai avea să țin eu ranchiună? În plus, încă aveam zile cînd mă gîndeam speriată la copilul rănit care se rugase ca tata să moară sau să dispară și mă simțeam vinovată pentru gîndurile de atunci.

Îmi doream tema asta. Îmi doream să mă întorc la tata. Îmi doream să mă întorc în copilăria mică, dar cu nivelul de conștiință și conștientizare atins acum, după atîția ani de lucru cu sinele. Știam că va dura, dar mă simțeam pregătită. Oarecum.

Și apoi, pe nesimțite, din exercițiu în exercițiu, m-am trezit pe covor într-o scenetă pe care trebuia să o interpretez împreună cu o colegă de grup și în care fiecare dintre noi trebuia să joace, pe rînd, rolul tatălui celeilalte și rolul copilului care a fost. Iar colega mea alesese o scenetă ludică, precum fusese relația cu tatăl ei cînd era ea mică, drept urmare m-am aflat în situația de a interpreta un tată așa cum nici nu am știut în copilăria mea că există. Iar asta mi-a frînt sufletul, fiindcă, în timp ce eram căluț pentru un copil care nu semăna deloc cu copilul care am fost, am simțit în tot corpul o durere uriașă și o milă teribilă pentru fetița care nu s-a jucat niciodată, care nu s-a alintat, care nu a făcut din oameni căluți, fiindcă nu a avut din cine, care nu a stîlcit cuvintele, care a fost gravă și tristă de parcă s-ar fi născut așa. Care nu a fost copil, căreia nu i s-a dat voie să fie copil.

Iar apoi a venit rîndul meu să fiu mică. Scena pe care o aleseserăm împreună fusese una care s-a repetat obsesiv într-o perioadă din viața mea; trebuie să fi avut șase-șapte ani cînd, la masă fiind, tata se enerva că mănînc urît — *ciopciăi* era verbul pe care îl folosea și care desemna probabil plescăiturile mele — și îmi punea o oglindă în față, ca să mă văd cît de urîtă sînt și cît de urît mănînc. Așa că eram aici, pe covorul de psihodramă, și auzeam insultele care zburau spre mine dinspre personajul tată, amenințările, umilința, simțeam durerea, și revolta, și furia, și ura pe care le-am simțit în fiecare zi din viața mea, vreme de 18 ani, pînă am plecat de acasă, și nu mai era gînd rațional, era emoție pură. Și în timp ce o auzeam pe colega mea, care cu greu reușea să intre în rol, vorbind cu vorbele tatălui meu, deodată am știut. Și a fost un știut care nu a venit din minte, ci din întreg corpul. Am știut că sînt fărîme pe interior, că am fost zdrobită într-un fel care nu se mai poate repara niciodată cu adevărat. Sistematic. Iar asta era un cuvînt pe care tata îl folosea predilect: sistematic. Acum înțeleg de ce. Am știut și m-am mirat în mine, o uimire din acelea dureroase, că am reușit să ajung aici, la aproape 41 de ani, cu mintea aproape întregă, cu trupul aproape întreg, cu viața aproape întregă. Și nu m-a mai uimit că, asemenea celor care mă întrebă, am avut nevoie să uit, să îngrop, ca să nu mor de durere și de frică. Am știut că groaza, sentimentul de nesiguranță, umilința, nedreptatea, agresivitatea, durerea, abuzul, violența, frica, frica, frica, toate mi-au intrat în oase, în carne, în suflet, în creier, secundă de secundă, zi de zi, an de an, s-au înghesuit acolo, s-au agățat cu ghearele de pereții interiori ai sufletului și nu au mai plecat niciodată, doar s-au pitulat și

au izvorât simptome, boli, anxietăți, depresie, comportamente disfuncționale, dezadaptative sau supraadaptative.

M-am văzut fărăime. Mi-a venit în minte un bibelou (poate fiindcă povestise o altă colegă de grup cum se juca singură și ignorată de părinți cu bibelourile, căci nu avea păpuși) extrem de fragil pe care cineva îl pune într-un săculeț negru și apoi vine zilnic și îl izbește cu bătătorul de șnițele. Uneori, în câte o zi mai proastă, de mai multe ori. Și îl lovește, și îl zdrobește, îl face bucățele mii, ani de-a rândul. Iar într-o zi, bibeloul ăla e expulzat din sac și trebuie să fie întreg, pentru că restul lumii îl vrea întreg. Și încearcă să se recompună, să se lipească, dar e fărâmat și nu mai are cum. Și oricât s-ar strădui, niciodată nu mai poate fi ce a fost înainte de zdrobire. Și atunci se neagă pe sine și se minte, își ascunde bucățile cele mai zdrobite, le ia pe cele cât de cât mai mari și le pune laolaltă, le lipește, dar ele nu se mai potrivesc, rămân spații mari între ele, găuri prin care intră frica și rușinea. Intră furia. Intră durerea. Și apoi își spune că e OK, a iertat, s-a recompus, însă toate lipiturile și găurile se văd, și din tot ce face și spune transpar frica și rușinea, durerea și furia. Oricât reprimă și neagă, ele sînt acolo, mari, lăbărțate, spații goale, cratere. Așa ajungi să te deconectezi complet de la emoțiile tale, să nu mai ai contact deloc cu sinele tău autentic, să nu mai vrei să răscolești, fiindcă durerea e așa de mare, că te poate ucide.

M-am văzut și bibeloul ăsta cu lipitură peste lipitură, cu crater peste crater, care sînt azi. Nu am fost și nu voi fi niciodată întreagă. Sînt un monstru al bibelourilor. Sau, poate, cine știe, pe drumul către a deveni un *kintsugi*. Un porțelan *kintsugi* este un porțelan spart și apoi lipit cu multă artă, dar nu în felul în care să nu se vadă că a

fost cîndva zob, ci scoțînd în evidență crăpăturile cu fire prețioase de metal, astfel încît atunci cînd este definitivată repararea, devine mai valoros și mai frumos decît a fost la început. Și asta fiindcă japonezii cred că lipiturile fac parte din istoria lui, îl definesc, deci trebuie puse în valoare și apreciate. Cîndva, voi fi și eu *kintsugi*.

După exercițiul acela, am dat voie durerii să iasă, iese și acum șuvoaie, tot ce am stăvilit în anii din urmă. Toate raționalizările, toate conștientizările cu ajutorul minții sînt nimic față de ceea ce simt acum. Las să iasă, să se dreneze, să se ventileze. Nu știu ce o să fac după aceea. Stau în corpul ăsta și mă las să simt cum se simte durerea. Plîng. Mă gîndesc la mine cu mai multă compasiune și iertare: am făcut mult, am făcut enorm, acum că mi-e clar, dinăuntru, ce start am avut. Merit să mă iert, să fiu mai blîndă, mai îngăduitoare cu mine.

Nu mă mai mir, uitîndu-mă înapoi la viața mea, de nimic din ce am ales, am făcut, am greșit. Rămîne uimirea rotundă că sînt încă vie, că am avut putere să aleg mereu mai puțin răul, că am luptat atît cu mine să mă cresc, să mă lipesc, să îmi doresc să extirp răul care a fost plantat în mine, să vreau să fiu un om mai bun, să nu perpetuez, conștient sau inconștient, mizeria pe care am primit-o. Și chiar dacă nu am reușit mereu, încă lupt, nu am renunțat.

tata. tatăl meu

O mînă de pești se zbat în găleata vecinului care s-a trezit de dimineață să pescuiască, într-o baltă de lîngă pensiunea unde mă aflu pentru cîteva zile: crapi, lini, niște carași mai mici, cu gurile deschise, agonizînd. Știu bine imaginea asta: tata pescuia și prindea mult pește, saci întregi. Îi aducea acasă și îi deșerta în crepul din curte, lăsa robinetul să curgă peste ei, mă învăța cum se numesc și cum să îi deosebesc: crapul are solzii mai mari. Și e mai gustos, firește. Linul are corpul mai suplu și solzi fini. Mie nu îmi plăcea peștele; avea prea multe oase, mereu mă temeam că o să mă înec. Și nici nu știam să desprind carnea de pe ele, iar tata nu pierdea niciun prilej să mă admonesteze și să îmi spună cît eram de proastă, nu eram în stare să mănînc nici măcar un pește, așa de proastă eram. Nici acum, adult, la vîrsta lui tata de atunci, nu mănînc pește decît dacă este file; oasele încă mă înspăimîntă. Încă mă simt proastă.

Mă uit la peștii ăia și mi-amintesc de mine fetiță.

În urmă cu cîteva ani, tata a suferit un atac cerebral, în timp ce eu mă aflam în avion — o cursă care a durat peste 13 ore. Era duminică, un singur medic de gardă la

spitalul de neurologie, care i-a zis mamei să-l lase acolo, la urgențe, să vină mîine, nu e nimic grav. În AVC-uri, vitale sînt primele ore, cînd trebuie intervenit cu medicație de urgență ca să nu fie afectate celulele nervoase pe termen lung. Lui tata nu i-au făcut nimic. L-au lăsat să se plimbe. Dimineață, mama l-a găsit legumă în pat, nu se mai putea mișca, nu mai putea vorbi. Habar nu aveau medicii dacă va supraviețui. Mama a mai așteptat o zi și mi-a zis și mie, care mă aflam în vacanță, la zece mii de kilometri. Se temea că se va duce, iar eu nici măcar nu știam că era în spital. Mi-am schimbat biletul de întoarcere. În tot timpul ăla m-am gîndit fără întrerupere că dacă nu aș fi fost în avion cînd s-a întîmplat atacul, aș fi putut suna la spital, aș fi putut merge acolo, mă știau toți medicii de la televizor, nu și-ar fi permis să îl lase așa, l-aș fi putut salva, poate, mă știam cu directorul spitalului, ar fi avut grijă de el, nu l-ar fi tratat cum au făcut-o, ca pe un nimeni care nu merită atenție. M-am întors și m-am dus valvîrtej peste ei, le-am spus că îi reclam, am bătut cu pumnul în masă. I-am cerut șefei de secție să îmi spună sincer dacă e convinsă că au făcut tot ce se putea pentru el; a plecat capul și a zis că nu, dar că acum e prea tîrziu, trebuie să vedem ce facem să îl recuperăm, să fie mai bine.

Cînd am intrat în salonul lui, am simțit că se prăbușește tavanul peste mine: tata zăcea într-un pat, inert, fără să poată mișca decît palma unei mîini și puțin capul. Gura o avea încleștată, nu mai lega niciun sunet, nu îmi mai putea spune nimic. A izbucnit în lacrimi cînd m-a văzut. L-am mîngîiat, i-am spus că va fi bine. Că îl iubesc. Vreme de o lună, i-am schimbat pampersul, l-am dus zilnic la fizioterapie, împingînd un cărucior cu rotile,